

pozsonyi baráti körével indul s a forró pesti lelkes órák hangulatán át a szétszóródás keserű időszakába torkollik. Borongós, tépelődő lelkiállapot tükröződik ezekben a finom, művészi rajzokban, mintha csak írójuk vígasztaló párhuzamot keresne a magyar sors leűnt napjaiban. Az utolsó novella a *Dunatáj*, Petőfi pozsonyi barátai körében megvillantja a magyar, német, szlovák érzelmi és rokoni kapcsolatok megkötő erejét, mintha csak kérdezni akarná: a multban ennyire egybefonódott népek, miért nem tudnak ma is egy családot alkotni?

A másik két füzet, L. Kiss Ibolya *Beteg a gazda c.* parasztkomédiája és Thuróczy Tibor *Hercegné is lehetsz c.* novellája arról tanuskodnak, hogy jut a szlovákiai magyarságban erő a népi humor ápolására és könnyedebb társadalmi témák megpendítésére is. Ez utóbbi ugyan szinte kissé ki is űtközik a füzetek egységes hangulatából, mintha más világról tudósítana, banális szerelmi bonyodalom, gazdag, gondtalan emberek életkörében, akik csalódott nagylányukat „a tavaszi pompában ragyogó Lillafüredre” vihetik felejtetni.

Az utolsó füzet Stelczer Lajos írása: *Magyarok Szibériában*, azt bizonyítja, hogy még a több mint két évtizedes kisebbségi élet sem tudta egészen elnyomni azokat a fájdalmas mély benyomásokat, amelyeket a hosszú hadifogság esztendei tettek a fogékony lélekre. Érdekes emberi sorsot sejtünk az írás mögött. A fiatalon, az egyetem padjaiból a lövészárokba került nemzedék arculata tekint reánk, amint a hadifogság synylődéséből, otthon megváltozott világot, idegen uralom alá jutott szülőföldet talál, de talpra kell állnia, cselekvő nemzetvédelembe

kell kezdenie s a kisebbségi sorsban megedzett lelkülettel azután vállalhatja az új feladatot, a magyar művelődés szolgálatát egy fiatal nép ujonnan szervezett államában. Stelczer Lajos szigorúan csak szibériai emlékeit írja meg ebben a füzetben, de a sorokon túl valahogy az olvasni tudó lélek továbbbszövi a hazatért „hadifogoly” emberi életét. „Hazaértünk. Úgy éreztük, mintha álom lett volna a szibériai hat év. Pedig nem volt álom. Valóság volt, amiből okulnunk kell.” Ilyen bölcs életlátással okult ez a kisebbségi magyarság történeti sorának további megpróbáltatásai-ból is.

Tíz alig egyíves, legfeljebb másfélíves kis füzet, de a lélek üzenete: a szlovákiai magyarok szellemi világának megnyilatkozása. Sokat beszélünk minden magyar érték számontartásáról, összefogásáról. Az első lépés ehhez, hogy felfigyeljünk azok szavára is, akik más életkörülmények között, más állam keretében igyekeznek megtalálni népi kötelességük helyes útját. Olyan ritkán hallhatjuk szavukat, hogy felvetődik a kérdés; nem kellene ennek a tíz füzetnek ott lennie a magyar élet egyetemes sorsközösséget érző minden magyar ember asztalán?

KRAMMER JENŐ

Féja Géza, *Magyar irodalomszemlélet (Magyar élet. Budapest, 1942).*

A Magyar Társadalomtudományi Könyvtár nem azzal a céllal indult, hogy a magyar nép társadalomtudományi tájékoztatlanságát néhány füzet közrebocsátásával egy-kettőre megszüntesse, — inkább csak indítás és próba arra, hogyan is tudnánk „az igényesebb

gondolkodó olvasókat, diákokat, munkásokat és parasztokat a társadalomtudomány fogalomvilágába bevezetni". Az ötvenfilléres füzetek a kezdő olvasók elindítását szolgálják. Tanítók és kalauzok, de nemannyira a nagyvárosi könyvtárakat és muzeumokat járók útmutatója, hanem inkább a vidék, a kisváros, falu és a tanya olvasójának kézikönyvei.

A Magyar Társadalomtudományi Könyvtárnak most jelent meg negyedik fürete. Az első füzetben Veres Péter „*Paraszt sors — magyar sors*” címmel a paraszttársadalom múltját, jelenét és jövőjét írja meg, s így a legtehetségesebb parasztírónk tollából rajzolódik ki a magyar néző előtt a parasztság általános emberi hivatása, nemzeti hivatása és a parasztság útja a magyarságban. Régi és új életforma között vajudik a mi világunk, s ebben a megújulásban a magyar parasztság az a nagy tartalékerő, amely a sorsváltoztatásban a legszebb gondolatokat „valósággá, történelemmé alakíthatja.” A második kötet Jócsik Lajos „*Iparrá magyar!*” című könyve (Magyar Élet, Budapest, 1940). Komoly könyvsiker, amely már a tízezres példányszámot elérte. A végtelen búzamezők parasztszágának fiatal, fejlődő iparosodásáról szól ez a könyv. Viharos történelmünk a szakadék szélére sodorta nemzetünket: évszázadokon keresztül gyarmati állapotban senyedtünk és elmaradtunk Európától. A magyar munkásság megszületése után, a XIX. században „teljes gözzel rákapcsoltunk az iparosodásra”, mert nemcsak földrajzi adottságunk diktálta, hanem ez volt a „keleteurópai parancs”. Az elintézetlen problémák megsokasodtak fölöttünk „s az ipari válság következtében jutottunk el oda,

hogy az iparosodás tulajdonképpen a mezőgazdaság problémája lett”, mert a „mi agrártömegeink életét sem lehet megoldani, ha nem az iparban keressük a megoldás lehetőségeit. Kerék Mihály a harmadik füzetben a „*Magyar föld*” kérdését vizsgálja. Történelmi áttekintésben a középkori birtokviszonyainkra vet fényt, s az évtizedekig napirenden tartott és agyonvitatott földreform jelentőségét és feltételeit jelöli meg.

Az idei könyvnapon jelent meg a sorozat negyedik kötete, Féja Géza „*Magyar irodalomszemlélet*”-e (Magyar Élet, Bp., 102 l.). Ez az ötvenfilléres könyv egy széleshorizontú és mélylátású író műve, s a kezdő magyar olvasók elindítását szolgálja ott, ahova nem juthat el a tiz-tizenöt pengős könyv. Hogy a magyar olvasó megismerkedhessék a „mult lelkét mozgósító munkákkal”, a szemlélet szempontjait így foglalja össze:

„1. Meg kell rajzolnunk az ómagyarságnak, a honfoglalás előtti magyarságnak az arcát. 2. Meg kell vizsgálnunk, hogy milyen kulturális kapcsolatok fűznek a kelet-európai népekhez. A magyar-török, magyar-lengyel, és magyar-délszláv kapcsolatok kutatása a legsürgősebb feladat. 3. Ki kell adnunk a magyar irodalom minden fontos emlékét, mert régi irodalmunkhoz nem tud hozzáférni a közönség. 4. Az irodalomtörténetírás nézőpontjai között uralkodni kell a sajátos, eredeti magyarság keresésnek.”

A társadalmi szempont, a közönség megnyilatkozása, a magyar népköltészet és az irodalom nyelvi hivatása új vezérfonalak, melyeknek ki kell domborodniuk irodalmi emlékeink, hagyatékaink ápolásában, azzal, hogy a ponyva ellen indított kíméletlen harc

majd az elsüllyedt korszakok remekműveit árasztja be a magyar köztudatba.

Féja Géza műve a Névtelen Jegyző, Kézai Simon, Márk barát krónikáitól kezdve egészen Adyig, Juhász Gyuláig föl sorolja irodalmunk legértékesebb alkotásait, megjegyezve: mely műveknek kell helyet foglalniok minden iskola, közintézmény, közkönyvtár és minden művelt ember könyvespolcán. És ugyanakkor rámutat a magyar tudatnak azon alapvető kútforrásokra, amelyek ma hozzáférhetetlenek, ismeretlenek és az „ős-kiadás” óta meg sem jelentek. Nem mulasztás az, hogy a magyar iskolákban tanítanak olyan magyar irodalmi munkákat és ismeretlik olyan magyar remekíróknak az élettrajzát, akiknek műveit a széles magyar olvasóréteg évszázadok óta nem ismeri és sokhelyütt a műveltebb magyar olvasó sem férhetett hozzájuk?

LÉVAY ENDRE

A német irodalom kincsesháza. Szerkesztette: Keresztury Dezső. Athenaeum kiadása. 1942. 346 l.

„Az európai irodalom kincsesháza” sorozatban Keresztury Dezső arra a feladatra vállalkozott, hogy rövid bevezetővel és jellemző szemelvényekkel képet nyújtson a német irodalom fejlődéséről és főbb eszméiről. Az ilyen vállalkozás sikerét úgy ítélheti meg legjobban az ember, ha az olyan olvasó lelkivilágába képzel magát, aki nem tud németül s így ezeken a fordításokon át tekinthet be először mélyebben a német szellemi élet gazdagságába. Keresztury Dezső előszavában rámutat az ilyen antológia szerkesztésével járó rendkívüli nehézségekre, tisztában van feladatának

nagyságával és a szellemi ember köteles áhítatával fogott a szép munkához. Az egyes időszakokat jellemző bevezető soraiban nem téveszti szem elől, hogy csak a lényegre lehet kidomborítani, dicséretes mérséklettel valóban csak azt foglalja össze, ami a német szellemi mozgalmak megértéséhez szükséges, így az olvasó tényleg a lényegre tapintó megállapításokon át láthatja meg az egyes korok legjellemzőbb szellemi jegyeit. Ily módon vezet végig Keresztury a német irodalom rengetegén: a legrégibb nyelvemlékektől és hősi költeményektől kezdve a lovagi virágkoron át a reformáció és humanizmus világába, majd a harminc éves háború viharos időszakán át Nagy Frigyes korába, a német felvilágosodás és népi ébredés szellemi hullámverései között a nagy klasszikusokhoz, Goethehez és Schillerhez, akiknek nem egy kevésbé ismert, de lényeges és jellemző alkotását mutatja be. Nagyon találó fejezeteket iktat be az olyan gazdag és mély német romantika eszmevilágából, amelynek sok-sok árnyalatát egy-egy jól megválasztott szemelvény sikerült fordításával érzékelteti meg. A XIX. század realizmusából is gazdag ízelítőt kapunk, talán a prózaírók között *Wilhelm Raabe* is szerepelhetett volna.

Az újabb irodalmi irányok szemléltetésénél Keresztury Dezső maga is megemlíti az aránylag kevés számú kitűnő műfordítás tényét, mint akadályt a válogatás nehéz munkájában. Valóban az idegen irodalmi alkotások nagyszerű költői tolmácsolói: Kosztolányi Dezső, Babits Mihály, Tóth Árpád, Szabó Lőrinc hasonlíthatatlanul többet ültettek át a francia, angol költői világból, mint a németből. Keresztury így is igen